

Gidsengids nr. 242 herfst 2017

Foto Celia Horst

A G E N D A

Wanneer	Start	Activiteit	Waar / info
8 september	9.30 uur	Voorwandelen Basisschoolactiviteit Aamsveen	Lappenpad
11-22 september		Basisschoolactiviteiten Aamsveen	
24 september	13.00- 16.00 uur	Heemtuindag	Heemtuin in het A. Ledeboerpark
26 september	9.30 uur	Vergadering Schoolwandelnwerkgroep	Lammerinkswonner in Abraham Ledeboerpark
29 september	9.30 uur	Voorlopen schoolwandelingen "Najaar in het Ledeboerpark"	
30 september	11.00- 15.00 uur	Jaarlijkse Natuurmarkt, Groen verbindt	Erve Leppink, Geesinkbraakweg 25
2-20 oktober		Schoolwandelingen "Najaar in het Ledeboerpark"	
10 oktober		Dag van de Duurzaamheid	Landelijke activiteit
28 oktober		Nacht van de Nacht	www.Landschapoverijssel.nl IVN samenwerking met LO
11 november		Excursie "Ree-wild"	www.Landschapoverijssel.nl IVN samenwerking met LO
8 december		Excursie "Vogels in het Kristalbad"	www.Landschapoverijssel.nl IVN samenwerking met LO
woensdag	9 – 12 uur	Heemtuin werkochtend	Info : tel. 053-4773340

Van de voorzitter

door Hanneke van Dorp - september 2017

U ziet het: de redactie heeft weer geweldig haar best gedaan om een mooie gidsengids voor ons te maken, met weer zo'n prachtig gekleurd omslag. Deze foto werd gemaakt tijdens ons uitstapje op de Holterberg, wat was de heide mooi en wat was het weer heerlijk die dagen. Wat had de organisatie er een leuke dag van gemaakt!

Natuurlijk kan de redactie zonder al de enthousiaste, schrijvende leden die stukjes leveren ook geen mooie bladen maken. Samen hebben jullie weer een Gidsengids gemaakt om als afdeling trots op te zijn! Maar waarschijnlijk is dit wel de laatste Gidsengids in deze vorm. De moderne tijd biedt meer mogelijkheden en we zien vol verwachting het winternummer van de Gidsengids tegemoet, dat het eerste zal zijn dat in samenwerking met Editoo gemaakt wordt. Na een flinke tijdsinvestering die ze nu moet doen om met andere programma's te leren werken zal het de redactie waarschijnlijk in de toekomst werk sparen en zullen we een nog mooier blad met meer gekleurde plaatjes krijgen.

In het eerste nummer in de nieuwe vorm wil de redactie graag aandacht besteden aan de historie van de Gidsengids. Ze doet daarvoor in deze gids een oproepje aan iedereen die nog oude nummers heeft liggen of iets anders dat daar aan kan bijdragen het aan hen uit te lenen!

Er is ook een oproep voor leden die mee willen helpen bij de activiteit voor de Nacht van de Nacht op Hof Espelo. En Jan Willem zoekt een hulp bij het beheer van onze site!

Naast veel verslagen van activiteiten van deze zomer vindt u een informatief en leuk artikel over de merel in het kader van de serie waarin Nico ons de vogels beter leert kennen, Bertus leert ons wat over de Douglas, er is een recept en nog veel meer. De oplossing van die waanzinnig moeilijke puzzel uit het

vorige nummer staat er ook in! Ik wens iedereen veel leesplezier en hopelijk spoedig tot ziens in de natuur.

Uitstapje naar... de Sallandse Heuvelrug

door Erika van Oldeneel - 25 augustus 2017

Eind augustus staat de hei in bloei, en waar kun je dat beter gaan zien dan op de Sallandse Heuvelrug? Precies. En dus vertrok een 25-tal IVN'ers vanaf de afgesproken carpoolplek naar de Holterberg – onderdeel van die heuvelrug.

Rond half elf was iedereen gearriveerd en konden we genieten van koffie met óf appelgebak, óf kersenmonchou, beide varianten vielen goed in de smaak. Op het terras van Gasterij 't Losse Hoes was het direct gezellig.

De verrassing van de dag was toch wel het Natuurdiorama – voor mij in elk geval. Ik had altijd het idee dat het een beetje een stoffige toestand was daar, maar mijn vooroordeel was volkomen onterecht.

Opgericht door Piet Bos in 1938, is het nu een prachtig museum met diorama's en veel opgezette dieren. Bos liet zich destijds inspireren door het wereldberoemde Panorama Mesdag in Den Haag. Kees Bos, zijn zoon, nam het museum na het overlijden van zijn vader in 1963 over en bouwde het museum verder uit. Hij was er een meester in de dieren op een zo natuurlijk mogelijke manier te prepareren en tentoon te stellen. Bijna alle diorama's en het overgrote deel van de dieren zijn van zijn hand.

Het museum is onafhankelijk, kan daardoor zijn eigen koers varen. Iedereen is er welkom, er zijn voorzieningen voor gehandicapten, speurtochten binnen en buiten voor alle leeftijden, een koffiehoeke en een winkel.

Wij kregen een mooie rondleiding door de zaaltjes, wie wilde zitten mocht een stoel meenemen.

Wat leerden we zoal?

De Sallandse Heuvelrug bestaat uit meerdere bergen: de Holterberg, de Noetselerberg, de Sprengenberg en de Nijverdalseberg. Het geheel is een Nationaal Park. Het gebied van ongeveer 35 vierkante kilometer is in eigendom van en in beheer bij Staatsbosbeheer, de Vereniging Natuurmonumenten en enkele particuliere eigenaren.

Nederland heeft twintig nationale parken. In de parken zijn alle bijzonderheden van de Nederlandse natuur terug te vinden: duinen, bossen, heide, laagveen, getijdenwater, beekdalen en vennen. Flora en fauna variëren per park.

Op de Holterberg komen zo'n 500 reeën voor. Bijzonder daarbij is, dat 1 op de 25 een zwart exemplaar is – althans in de zomer. De wintervacht is lichter. Dit verschijnsel heet melanisme.

De beroemdste bewoner van de heuvelrug is waarschijnlijk wel het Korhoen. Meerdere malen per jaar haalt dit dier minstens de regionale pers. Vroeger kwamen deze dieren in Nederland ook voor in Drenthe en op De Peel, maar tegenwoordig leven er nog maar enkele op de Sallandse Heuvelrug.

Wereldwijd zijn ze absoluut niet zeldzaam of bedreigd, maar juist hier willen met name de jonge dieren niet goed opgroeien. Waarschijnlijk zijn er te weinig insecten te vinden, die de jonge dieren als voedsel nodig hebben. Oudere dieren gaan over op een vegetarisch dieet.

Men probeert het Korhoen te redden door dieren uit Zweden hier te plaatsen. Ook laat men de heide wat vernatten, wat meer insecten op kan leveren. Mochten al deze maatregelen niet helpen dan is het Korhoen hier waarschijnlijk niet meer te redden.

En dan te bedenken dat dit dier, door Midas Dekkers 'verwende capsones-kip' genoemd, nog maar 60 jaar geleden als schadelijk wild werd gezien! Verder leven er nog dassen, vossen, hazen, en veel soorten vogels.

Een van de diorama's liet ons ganzen zien.

Die komen niet speciaal op de Sallandse Heuvelrug voor, maar wel elders in ons land. In de winter komen zo'n anderhalf miljoen ganzen hier van de sappige weides genieten, het gras is eiwitrijk. Dat boeren niet zo blij zijn met deze invasies moge duidelijk zijn; tien ganzen eten net zo veel als één koe. Boeren krijgen van de staat wel een schadevergoeding hiervoor. Ganzen hebben een vaste partner, wat wel bij meer vogels het geval is. Als één van een koppel doodgaat, sterft de ander van liefdesverdriet.

Een opgezet edelhert trekt de aandacht, wat een prachtig dier is het toch. Het mannetje draagt een gewei. Dit valt in maart af, om daarna weer opnieuw aan te groeien. De conditie van het dier is af te lezen aan de staat van het gewei. De leeftijd is niet aan het gewei te relateren, maar aan de slijtage van de kiezen. Op den duur zijn ze zo ver afgesleten, dat eten niet meer mogelijk is en zal het hert van honger sterven.

Een volwassen exemplaar kan wel 200 kilogram wegen. Tijdens de bronst meten de mannetjes hun krachten in schijngevechten, maar soms ook komt het tot een echte strijd. Meestal loopt dit voor beide dieren goed af, de verliezer draait zich om en druipt af. Maar in het vuur van de strijd wil er nog wel eens op dát moment een overreactie volgen - te veel adrenaline! - . Menig hert sterft door een scherpe geweipunt die de flank doorboort.

Langzamerhand zijn we echter toe aan buitenlucht, en we gaan een eindje verder op de Holterberg onze lunchplaats opzoeken. Deze vinden we op het dagrecreatieterrein. Uit de auto's komen opklapstoeltjes tevoorschijn en broodjes kaas , ham, krentenbollen, appels, pakjes drinken, minneola's...

Het organisatiecomité is er druk mee geweest. De zon doet zijn best en we zitten heerlijk met zijn allen te genieten.

En wat is een IVN-uitstap zonder IVN-wandeling? We volgen een mooie route, die over de hei gaat. De struikhei bloeit nog en het uitzicht vanaf een heuveltop is prachtig! Je waant je in een andere wereld. Tijdens de wandeling draagt Jan Willem een gedicht van

Johanna van Buren voor: *De rogge is dale*. (dale betekent 'neer'). Een mooi moment om even stil te staan bij de zomer die overgaat in de herfst, wat wij ook duidelijk kunnen zien: veel paddenstoelen komen al boven de grond.

Aan het eind van de wandeling trekken dichtgegroeide stobben onze aandacht. Meestal zijn stobben afgezaagd en plat van boven. Deze zijn echter rond als een donuts, met een soort navel in het midden.

Hoe zou dat nu weer kunnen, een afgezaagde boom die nog dicht weet te groeien? Ondergrondse hulptroepen in de vorm van wortels van andere bomen die nog voedingsstoffen leveren?

Na de wandeling gaan we ook nog kijken in het Bezoekerscentrum van Staatsbosbeheer. Hier zien we twee korte films, helaas wat gedateerd, over de Sallandse Heuvelrug. We worden langzamerhand wat moe met zijn allen en het is een mooi moment om van elkaar en de Sallandse Heuvelrug afscheid te nemen.

Een geslaagde dag! Johanna, Ineke, Truus en Chris, bedankt voor de organisatie!

In het kader Grijs, Groen & Gelukkig zijn we in juli met een groep bewoners, mantelzorgers en personeel van De Posten op stap geweest. Vanuit De Posten kregen we het volgende verslag:

Nagenieten van speciale rolstoelwandeling

door Kim Ringelink, Organisator Zinnvolle Dagingvulling De Posten

Dinsdag, 18 juli, was het zover. Bewoners van de Marke en de Horst, die zich samen met familie (mantelzorgers) hadden opgegeven, verzamelden zich in de Brink voor de koffie-inloop. De overige bewoners zijn opgehaald van hun appartement met hulp van een aantal cliënten van Aveleijn. Ze zaten er al helemaal klaar voor. Sommigen met de zomerhoed al op!

Een aantal medewerkers hadden zich ook aangemeld om vrijwillig mee te helpen met de wandeling waaronder Annet Tackenkamp, Petra Vuurboom en Esther Oude Heuvel. Op deze wijze krijgen ook medewerkers uit de ondersteunende diensten, die minder met onze bewoners in aanraking komen, toch de kans om maatschappelijk betrokken te zijn en onze bewoners beter te leren kennen.

Samen met de natuurgidsen van IVN was er een mooie wandelroute uitgezet in het Wesselerbrinkpark. Om 10.30 uur zijn we dan met alle rolstoelers vertrokken.

Iedereen heeft meegeholpen met duwen, mantelzorgers, cliënten van Aveleijn, medewerkers en zelfs de natuurgidsen van IVN hielpen een handje mee. En onderweg hebben de gidsen ons allen de natuur laten beleven op bijzondere wijze.

Onderweg werd er geroken, gevoeld, bekeken, ontdekt, genoten, hard gelachen en uitgebreid met elkaar gepraat.

Reactie van Petra Vuurboom: "Ik heb zo'n mooi gesprek gevoerd met een van onze bewoners. Heel bijzonder".

Aan het eind van de wandeling heeft een van de gidsen, Celia, nog een heel mooi gedicht voor-gelezen van Annie MG Schmidt over

een regenworm, helemaal passend bij de wandeling.

Vervolgens konden we op de deel van de Kinderboerderij De Wesseler aanschuiven voor een heerlijke lunch, verzorgd door de Brink, ter afsluiting van deze, zoals een van de bewoners het zo mooi zei, "feestelijke" dag. Een van de bewoners zei; "Dit wil ik wel graag vaker doen".

Samen maken we de Posten en samen maken we een zinvolle daginvulling mogelijk voor onze bewoners! Allen bedankt!

Zomeravondwandeling in het Aamsveen

door Ietje Bijvank

Op 23 augustus fietste ik naar het Aamsveen voor de publiekswandeling. Ik had me er op verheugd want het voorwandelen was al een feest. Toen scheen de zon, de klokjesgentianen bloeiden prachtig blauw en zoveel had ik nog nooit eerder gezien.

De tormentil was een mooi geel tapijt en de blauwe knoop was net aan het uitkomen en de heide die nu op zijn mooist is.

2 dagen later hebben we met een groepje het plastic verwijderd en de kluunplaats schoongemaakt.

Nog steeds was de natuur uitbundig bloeiend en het weer zonnig.

Voor 23 augustus werd een temperatuur van 26 graden voorspeld, maar helaas, op de dag zelf was het bewolkt. Dus de gentianen stonden er gesloten bij, de tormentil niet meer zo stralend. Maar de ratelaar ratelde fris geel en de zonnedauw was, hoewel minuscuul, mooi rood. En gelukkig bloeide overal de heide.

Het aantal wandelaars was verrassend klein, 5 personen, (vorig jaar ruim 70!) maar daardoor werd het ook een ontspannen wandeling. We konden overal de tijd voor nemen. Bovendien waren ze behoorlijk op de hoogte van wat er groeit en bloeit en heel geïnteresseerd, dus dat was fijn.

Hanneke die meer op de hoogte is van wat er politiek speelt, had een gesprek met een wandelaar die ons uit de doeken deed hoe de samenwerking is van de "grote boeren" (=eigenaren) van grote hoeveelheden land en de natuurorganisaties.

Dit was heel verhelderend. (Was hij er zelf een?)

We namen de alternatieve route met de 2 weggetjes tussen de adelaarsvarens. In totaal hebben we 4 reeën gezien, een boomkikker gehoord (zo laat in het seizoen!) en al wandelend bruine heikikkers gevonden.

We hebben stevig doorgestapt, om 21.30 waren we uitgewandeld en begon het goed donker te worden.

Mijn idee zou zijn om de wandeling eerder te laten beginnen dan 18.30; dan zie je de bloemen nog, maar desondanks, het Aamsveen blijft prachtig.

Merel

door Nico van Diepen

foto Henk Eitink

Na de ekster en de scholekster (en de koekoek als tussendoortje) wil ik het in deze gidsengids hebben over misschien wel de bekendste Nederlandse tuinvogel, de merel.

De merel, *turdus merula*, behoort tot de familie van de lijsters, de turdidae. Andere bekende lijsters zijn de zanglijster, de grote lijster, de kramsvogel en de koperwiek.

Het merelmannetje is zwart, heeft een gele snavel en een gele ring om het oog. Het vrouwtje en de juvenielen hebben een minder opvallend bruin verenkleed, vaak wat gevlekt op de borst. Daarmee lijkt het vrouwtje wat meer op de andere lijsters.

We kennen de merel natuurlijk van zijn kenmerkende gezang. En zoals bij de meeste vogels is deze zang afkomstig van het

mannelijke. Die zingt de hele dag, met een grote piek voor zonsopkomst en een kleine piek in de avondschemer. Van de lijsters is de merel verreweg de beste zanger. Hij overtreft ruimschoots de zanglijster, die ondanks zijn naam niet verder komt dan een aantal verschillende luide roepen, die hij telkens driemaal herhaalt. Nee, dan de zang van de merel, 's morgens door het slaapkamerraam. En dat bekoort Rutger Kopland ook, getuige het gedicht Een Merel, uit de bundel "Toen ik dit zag".

Een merel

Er is iets in de zang van een merel

Het is voorjaar, je wordt wakker

je ligt te denken in de nacht

het raam staat open – er is iets

waarvan die vogel zingt

en je denkt aan wat je moet opgeven

er is iets in je dat leeg is en het stroomt vol

met het zingen van die merel

De merel is een zeer talrijke broedvogel, met meer dan een miljoen broedparen in Nederland. Bij mijn vogeltellingen registreer ik ook altijd grote aantallen merels. Ik tel voor SOVON voor het MUS-project. Bij dit Meetnet Urbane Soorten gaat het om het in kaart brengen van vogels in bewoond gebied. In mijn postcodegebied tel ik op twaalf willekeurige plaatsen, die elf jaar geleden door de computer zijn aangewezen, drie keer per jaar precies vijf minuten de vogels, op gehoor en op zicht. In april en in mei/juni rond zonsopkomst en in juni/juli iets voor zonsondergang. Vrijwel altijd hoor of zie ik de merel, in die vijf minuten. In de elf jaar, die ik nu tel, heb ik 's morgens op 235 van de 264 telpunten minimaal één merel gespot. De avondtelling is in de zomer, wanneer er al vogels gaan ruien. Daarbij zingen ze minder. Ook is er 's avonds meer geluid op straat waardoor ik vogels minder goed hoor.

Toch trof ik nog op 76 van de 120 telpunten de merel, net in die vijf minuutjes die ik op een telpunt sta.

De merel nestelt laag; meestal ligt het nest tussen de meter en twee-en-een-halve meter hoogte. Merelnesten zijn dan ook niet al te moeilijk te vinden. Op het Lammerinkwönnert in de open machineschuur rechts boven de ingang heeft een merel genesteld op de balk. Je vindt nesten in struiken, bomen met lage vertakkingen, open schuurtjes, houtstapels, veranda's.

In vogelgidsen tot de jaren zestig van de vorige eeuw wordt de merel gekarakteriseerd als schuwe bosvogel. Hij stond bekend om zijn oplettendheid en alarmeerde luid bij onraad. Dit alarmeren deed hij zo opvallend dat het niet alleen soortgenoten attent maakte op mogelijk gevaar, maar ook andere vogels en zelfs zoogdieren als reeën en everzwijnen.

De merel heeft zijn broedgebied uitgebreid en komt tegenwoordig door het hele land voor in alle biotopen. Het gedrag van de stadsvogels verschilt wel wat van de bosvogels. In de stad heerst een aangename klimaat, het is er vaak licht en de beschikbaarheid van voedsel is groot. Hierdoor begint de stadsmereel vroeger in het jaar met broeden en gaat ook langer door. De stadsmereel heeft dus meer broedsels per jaar dan de bosmereel, en ook het aantal eieren per broedpoging is groter. De bosmereel legt 3 à 4 eieren per legsel, terwijl de stadsmereel wel broedt op 4 tot 7 eieren. Het broedsucces van de stadsmereel is niet zo hoog (gelukkig maar). Slechts 20% van de broedsels is succesvol. En van de jongen overleeft 10% het eerste levensjaar.

Vogels in de stad zingen luider dan hun soortgenoten op het platteland en ook is het repertoire vaak iets aangepast. Tonen die in het bos ver doorklinken doen het tussen gebouwen wellicht minder goed, en andersom. Het lijken dus bijna twee verschillende soorten, de schuwe bosmereel en de brutale stadsmereel (hoewel brutaal wel een antropomorf begrip is)

Er is wel eens geconstateerd dat de stadsmereel kan liegen, nog zo'n antropomorf begrip. En stadsmereel ontdekt voer dat door een mens is neergelegd. Om het voor zichzelf te houden begint hij te alarmeren. Deze alarmroep schrikt andere vogels af, maar

soortgenoten nemen de alarmroep over. Door de alarmroep van soortgenoten gaat eerste vogel ook over tot staat van paraatheid. En komt dus niet toe aan zijn maaltje. Boontje komt om zijn loontje.

De alarmroep van een merel is heel geavanceerd. Of eigenlijk: de merel heeft een heel geavanceerd repertoire aan alarmroepen. In de veldgids vogelzang wordt het als volgt omschreven. Een zeer hoog , scherp, langgerekt *tsiii* duidt op luchtalarm, een sperwer bijvoorbeeld. Een wollig herhaald *poek* duidt op de aanwezigheid van een grondpredator, bijvoorbeeld een kat. Een herhaald *tjoek* duidt op algemene onrust. Dit kan worden versneld tot een stijgende ratel *VIWIWIWI*, zeer luid voortgebracht terwijl de vogel wegvliegt. En in de schemering hoor je de merel agressief 'tjingen' naar andere merels die zijn nachtterritorium doorkruisen: *tjing tjing tjing*. Heel herkenbaar allemaal. En vrij irritant als er ergens in de buurt een kat lekker in het zonnetje ligt. Geen gevaar, zou je zeggen, maar vooral als de jongen net het nest hebben verlaten en zich in de struiken ophouden, kan dat *poek poek poek* wel een uur aanhouden. Maar ook de bedelroep van de jongen is een naar geluid, vind ik.

Tegen de ramen van mijn achterkamer vliegen vaak vliegen, ik weet niet waarom. Zij vallen dan versuft op de tegels en vliegen na een poosje weer weg. Moeder merel zit buiten in de tuin met het kopje schuin te luisteren. Zij hoort een tik van zo'n vlieg die tegen het glas knal en versuft op de grond valt. Voor de vlieg weg kan vliegen, hipt ze er snel naartoe en pikt hem op. Mereljong hipt achter moeder aan en krijgt het lekkere hapje toegestopt. Opportunisme ten top.

Zie je in de winter zie je op de grond onder bomen wat blad rondvliegen dan weet je: hier zoekt de merel zijn/haar kostje bij elkaar. Alle blaadjes worden opgetild en omgedraaid om te kijken of er een torretje, kevertje, slakje onder zit, en vervolgens aan de kant gegooid. Vooral bij sneeuw zijn die merelsporen goed te zien.

Tja, en dan Blackbird, een prachtig nummer uit 1968 van de Beatles, of eigenlijk van Paul McCartney. Hij schreef dit nummer als steun aan de civil rights movement in de VS. Blackbird is hier een metafoor voor de zwarte man/vrouw. Het meetappen in het nummer symboliseert de mars van de afro-americans tegen de segregatie. En voor de muziekkenners (waartoe ik mezelf bepaald niet kan rekenen): de muziek is geïnspireerd op [Bourrée](#) uit de suite in e-kleine terts voor luit [BWV 996](#) van [Johann Sebastian Bach](#).

Blackbird

*Blackbird singing in the dead of night
Take these broken wings and learn to fly
All your life
You were only waiting for this moment to arise.*

*Blackbird singing in the dead of night
Take these sunken eyes and learn to see
All your life
You were only waiting for this moment to be free.*

*Blackbird fly Blackbird fly
Into the light of the dark black night.*

*Blackbird fly Blackbird fly
Into the light of the dark black night.*

*Blackbird singing in the dead of night
Take these broken wings and learn to fly
All your life
You were only waiting for this moment to arise
You were only waiting for this moment to arise
You were only waiting for this moment to arise.*

De Douglasspar

door en foto Bertus Pothast

Deze bomen zijn zeer interessant. De Douglasspar kan heel lang worden met een mooie piramideachtige kruin en heeft ook heel mooi boomschors; grijs als hij ouder wordt, of gelig-bruin.

De boom doet het ook heel goed in het landschap en daar zijn de bosbouwers niet echt blij mee. Zij willen een bos in oude glorie.

Het zijn machtige bomen als ze bij elkaar staan in een bos maar individueel staan ze natuurlijk.

Van oorsprong komt deze boomsoort uit Amerika, Oregon. In Europa gedijt hij goed, maar de lengte is wel verschillend: in Oregon worden ze ongeveer 100 meter hoog! In Europa slechts zo'n 50 meter. Ook wordt deze boom "Oregon Pine" genoemd.

Het hout van deze boom wordt veel gebruikt voor timmerhout. Onder andere voor het maken van blokhutten, veranda's en steunbalken.

Douglas hout wordt op dit ogenblik veel gebruikt, waar vroeger een ander soort hout werd gebruikt, bijvoorbeeld gewoon vurenhout dat toen bij de bouwmarkten te koop was. Gebruikte je dat hout dan moest je goed uit kijken of het niet krom of scheluw was met grote noesten, hierdoor ontstonden dan veel gaten en dat was dan tweede of derde keuze hout. Dat hout kwam voornamelijk uit Noorwegen of Zweden.

Douglas hout is nu het beste timmerhout. Het is zeer geliefd. Het is de hardste dennenhoutsoort onder de dennensoorten. Het is machtig mooi hout dat als het goed gezaagd is en niet krom trekt en .. mits het goed behandeld word, heel lang mee kan gaan.

De Douglas boom is makkelijk herkenbaar, vooral aan de rechte stam en de grove bast.

Onder de Douglas groeien vaak enkele jonge boompjes. Die hebben dan weer een echte voorjaarskleur. De stam van deze

jonge boompjes is dan donker grijs. Maar deze jonge boompjes worden meestal of weggehaald of aangevreten door dieren.

Bij een doorsnede van het hout zijn de jaarringen goed zichtbaar en kun je precies uittellen hoe oud ze is. De groei van de Douglas is gewoon iets sneller dan een loofboom.

In de kruin zie je dan de mooie kegeltjes met kleine vleugeltjes, ze bloeien meestal in april.

De Hemlockspar lijkt het meest op de Douglasspar. Maar als je de schijven of planken naast elkaar legt, dan kun je het verschil duidelijk zien. Verder heeft de Douglas een rij takken met iets meer plattere naalden aan een takje.

De Hemlock wordt voornamelijk toegepast als tuinboom en is ook veel te zien in parken.

Wat ik niet begrijp is dat de Douglasspar in sommige bossen niet welkom is. Waarom? Men wil graag een bos dat op elkaar afgestemd is. Maar naar mijn mening is het een fraai stuk groen in de natuur net als andere soorten, het hoort er bij.

Redactie: op de Lonnekerberg kunt u gelukkig nog steeds van de prachtige Douglas genieten..

Zomeravondwandeling Lonnekerberg

Door en foto Tineke Eitink – 11 juli 2017

Ondanks dat de Lonnekerberg 's middags bijna geheel weggeregend was en óók nog eens een persbericht met een onjuiste datum.. kwamen er om 19.00 uur toch nog 23 mensen naar de Bergweg. Deze zomeravondwandeling was ook een samenwerking tussen Landschap Overijssel en IVN Enschede.

Lidy V en ik besloten om het gezelschap te delen. We hadden allebei een zeer gemêleerde, geïnteresseerde groep. Zowel de mensen die wilden wandelen kwamen aan hun trekken, als ook de mensen die graag meer kennis over de Lonnekerberg wilden. Grappig hoe soms verhalen van wandelaars oppopten op over hun belevenissen uit de oorlog, rondom het toenmalig vliegveld.

Vlinders en vogels lieten zich weinig zien. Maar wat heeft de Lonnekerberg toch een bijzondere flora. We zagen veel planten die nu in bloei stonden, o.a. de Kale Jonker, Munt, Speerdistel, Akkerkool, Wilde Bertram, Tormenitil, ook Leverkruid, Heksenkruid en de Brunel. En -weliswaar uitgebloeid- het zeldzame Rond (bladig) Wintergroen.

Na 2,5 uur waren we terug bij het startpunt waar nog wat nagepraat werd.

Een groot aantal mensen heeft toen hun emailadres achtergelaten omdat ze graag geïnformeerd willen worden over natuuractiviteiten van IVN Enschede.

Schatten van de herfst in de oven

door Celia Horst

Buiten raast de herfst zo nu en dan al aardig rond het huis. Mijn bonenstaken in de moestuin zijn door de harde wind omgeblazen, zonnebloemen zijn afgescheurd en de regentonnen stromen over van het vele water dat de wolken zo nu en dan loslaten. Sommigen worden wat humeurig van zulke weersomstandigheden. En mijn kinderen worden er ook niet echt enthousiast van als ze zo op de fiets de storm en regen moeten trotseren op weg naar school. Maar ik, ik geniet ervan! Lekker de jas en stevige schoenen of laarzen aan en met de kop in de wind samen met de hond een flink eind sjouwen. Heerlijk! Ik hou van die wind die rond mijn hoofd waait als ik buiten ben. De prachtige luchten die voorbij vliegen. Het ruimt heerlijk op in een vol hoofd.

In huis is het nu ook weer tijd voor gezelligheid en ik krijg weer zin om de oven warm te maken voor een lekker herfstig recept. Er zijn nu zoveel lekkere dingen te vinden in de tuin en in de omgeving! Tamme kastanjes, bramen, frambozen, allerlei soorten noten en... appels!

Dit jaar valt de hoeveelheid te plukken appels nogal tegen. De boosdoener was de vorst die in april over de bloeiende appelbomen heen ging en zo de vruchtvorming frustreerde. Eén nacht flinke vorst en er is zo'n 30% minder appels te plukken. Appels zullen vast een stuk duurder zijn in de winkel dan we gewend zijn.

Maar gelukkig is er aan mijn appelboom nog genoeg te plukken voor onderstaand recept. Een recept waardoor mijn kinderen de nare kanten van de herfstbuien al snel weer vergeten zijn en weer nieuwe energie vinden om met die stapels huiswerk aan de slag te gaan.

Recept Muesli-appeltaart op de plaat

Wat je nodig hebt:

- 200 gram muesli
- 400 gram zelfrijzend bakmeel
- 300 gram bruine basterdsuiker
- 350 gram roomboter
- 6 fris zure appels
- 2 theelepels kaneel
- 1 eetlepel citroensap

Hoe je zo'n lekkere plaattaart maakt:

- Schil de appels, verwijder de klokhuizen en snijd ze in stukjes of partjes.
- Meng de appelpartjes met het kaneel, het citroensap en twee eetlepels suiker. Je zou hier eventueel ook nog een handvol rozijnen en (zelf geraapte) noten aan toe kunnen voegen.
- Bekleed een bakplaat van 30×40 cm met bakpapier en warm de oven voor op 180 graden.
- Neem een kom en meng de muesli, het zelfrijzend bakmeel en de bruine basterdsuiker door elkaar.
- Smelt de boter en mix dit door het mengsel tot er een plakkerig, kruimelig deeg ontstaat.
- Beleg de bakplaat met ongeveer twee derde van het mueslimengsel en druk het stevig aan op de bakplaat.
- Verdeel hier de appelpartjes over en kruimel het overige havermoutmengsel erover heen.
- Zet de appelplaatkoek nu 40 á 45 minuten in de oven op 180°C, na het bakken in stukken snijden als de plaatkoek nog warm is.

Tip: De volgende dag is hij nóg lekkerder!

Met PABO studentes op pad in Aamsveen

door Tineke Eitink

Deze juffen in opleiding hadden van hun docent opdracht gekregen om voor hun medestudenten een dag te organiseren met 3 pijlers: geografie, historie en natuur. Zij benaderden Thea. Na de activiteit Hennik en Dika kwam zij uit bij het Aamsveen en vroeg mij daarover iets te vertellen. Mijn verhaal was blijkbaar zo enthousiast dat de dames vroegen of ik hen die dag wilde gidsen. Natuurlijk wil ik dat, echter alleen als zijzelf ook actief meedoen. Dat vonden ze een goed plan. Vooraf heb ik wat documentatie gemaild en met hen in het Aamsveen een voorloopwandeling gemaakt van ca. 2 uur. Cadeautje van de dag: dat ze van héél dichtbij de zonnedauw konden zien!

Ik heb hen veel succes gewenst als zij begin juli zelf hun medestudenten over het Aamsveen gidsen. Dat wordt vast en zeker een zeer geslaagde dag..

.. dat moge blijken uit het verslag dat we toegestuurd kregen:

“Wij zijn 1e jaars studenten van de PABO in Enschede, en wij hebben een opdracht gekregen. In groepjes moeten wij voor een ander groepje een excursie organiseren met 4 activiteiten die te maken hebben met aardrijkskunde, geschiedenis en natuur.

Wij dachten gelijk aan 't Lammerinkswönner, dus daar zijn we heen gegaan. We zijn daar in gesprek gegaan met Thea Otten en tijdens het praten hadden we het ook over onze 2e activiteit: het Aamsveen. Thea wist daar wel iemand voor, en zo kwamen wij in gesprek met Tineke.

Wij kregen veel informatie van haar opgestuurd die we konden gebruiken. We maakten een afspraak voor een wandeling in het Aamsveen. De informatie die wij tijdens die wandeling verkregen, gebruikten wij tijdens de wandeling met ons groepje studenten. Tineke wist ons heel veel te vertellen. Het Aamsveen was erg bijzonder, en de meeste van ons kenden het nog niet zo goed.

Na de wandeling wisten we veel over het Aamsveen (we kregen ook nog wat informatie/foto bladen mee) en waren we klaar voor de wandeling met ons groepje studenten, een paar dagen later. Eindelijk was het zover en begon de

wandeling, we wisten nog precies wat Tineke ons had verteld. Onze beoordelend docent was ook mee, en dit kwam ons goed uit. We konden zijn vragen beantwoorden en het groepje studenten heeft veel over het Aamsveen geleerd, bedankt Tineke!

Het ging heel goed, het was niet te warm (wel iets meer muggen dan de vorige keer). We hadden een stok meegenomen zodat we de diepte van het water konden meten en we hebben gegeten in de uitkijktoren. Het verhaal over het Lappenpad vonden ze ook erg leuk!

Nogmaals heel erg bedankt, we hebben er veel van geleerd.

Groeten, Sherien, Shir en Carlijn”

Redactie : het zou natuurlijk geweldig zijn als we op deze manier meer toekomstige juffen en meesters kunnen bereiken, hetzij in het Aamsveen, hetzij in een ander natuurgebied..

Kleurige bladpatronen

door Hanneke van Dorp

Afgelopen zomer was ik op zoek naar een nieuw dekbedovertrekset, maar ik vond niets geschikts. Zelf maken was misschien een oplossing. Ik herinnerde me een techniek die mijn moeder ergens geleerd had toen ik op de middelbare school zat. We legden bladeren op gewassen katoenen stof en spatten er verdunde plakkaatverf over door met een tandenborstel of een nagelborsteltje over een hor te borstelen. Omdat plakkaatverf geen wasbaar resultaat oplevert, dacht ik er beter aan te doen door wasbare textielverf te nemen. Ik kocht vast een ongebleekt katoenen dekbedovertrekset.

Het leek in mijn herinnering allemaal heel eenvoudig, maar het was misschien verstandiger geweest om te beginnen met een oud laken als proefstukje in plaats van een paar witte slopen. De mate van verdunning van de verf bleek erg nauw te luisteren en niet alle kleuren zijn even gemakkelijk verwerkbaar. Als de verf te dun is of je teveel verf op het gaas krijgt komen er lelijke

spetters af. Te dikke verf krijg je niet goed door het gaas met je borsteltje, soms gaat het schuimen. Dat vergt enige oefening. (Met een schoon borsteltje het gaas leeg borstelen leverde in zulke gevallen vaak goed resultaat.) Helaas geen gemakkelijke techniek voor kleine kinderen dus.

Het lijkt nogal voor de hand liggend, maar ik moest er ook proefondervindelijk achter komen dat er geen mooie scherpe vormen ontstaan als de stof kreukelig is; die moet dus eerst gestreken worden. Verse bladeren willen wel eens wat hobbelig zijn, wat ook geen mooie afdruk geeft, (half) gedroogde planten werken beter. Omdat je alleen het silhouet van de bladeren in wit op je doek krijgt worden grote bladeren een beetje saai. Gedeeld of fijn ingesneden blad blijkt veel leuker te zijn. Zo heeft het heel wat slopen, witte T-shirts en stoffen tasjes gekost (waarvan sommigen heel mooi geworden zijn, maar een deel duidelijk minder) voor ik aan de dekbedovertrekken toe was.

Met het resultaat ben ik heel tevreden en ik loop nu een beetje te zoeken naar tijd om nog zoiets te maken.

Al doende vormde zich inspiratie voor meer. Als ik het nog wil doen is er zelfs haast bij, want de herfst nadert: nu is er nog materiaal genoeg te vinden, in de winter wordt dat moeilijk.

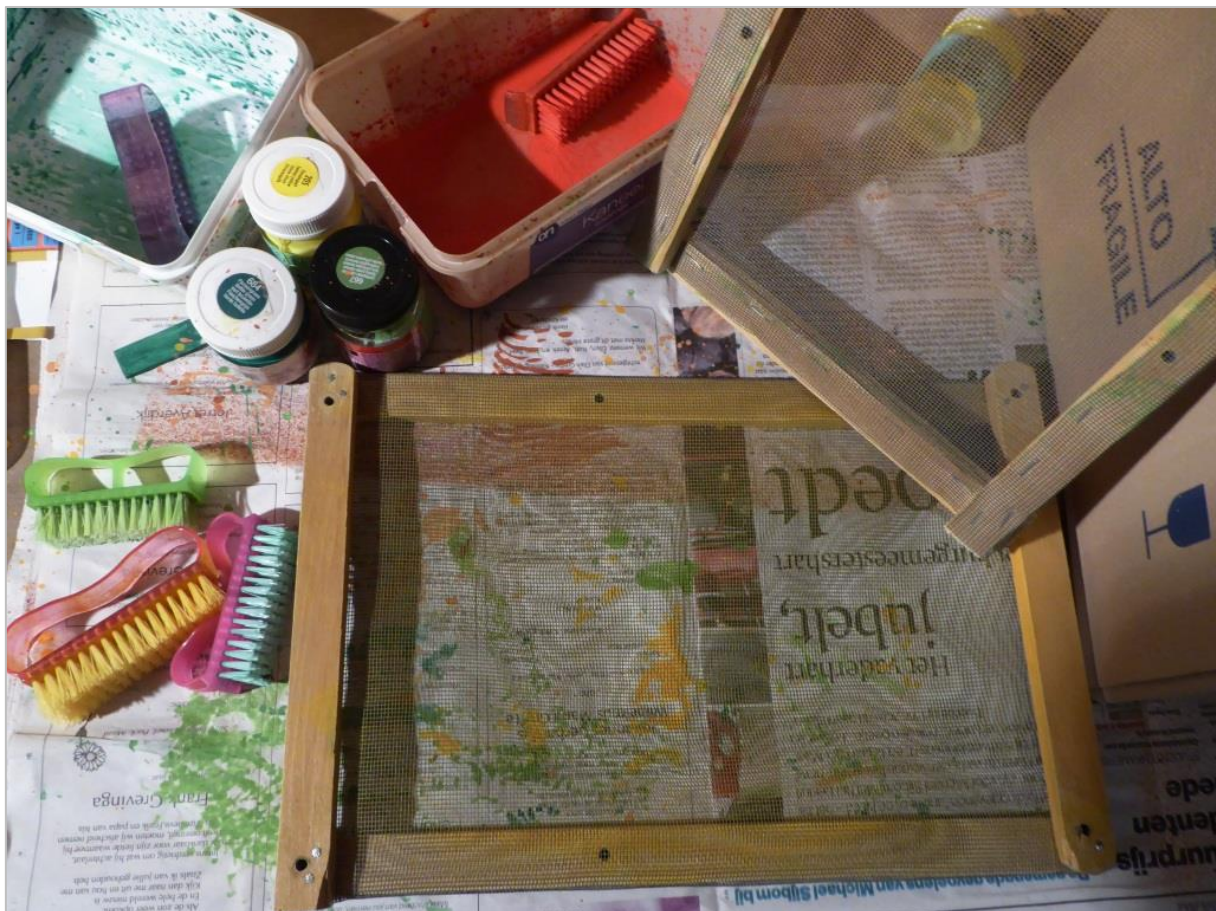
Voor wie het ook eens wil proberen:

Benodigdheden:

- textielverf,
- raampjes met horrengaas (zelf maken),
- nagelborsteltjes (of tandenborstels),
- bakjes voor de verf,
- karton of oude kranten,
- strijkbout en strijkplank,
- gewassen en gestreken licht gekleurde katoen of linnen,
- platte bladeren of planten.

Voor grote werkstukken ook: een beetje geduld, het gaat niet snel.

Omdat de natte verf niet op de onderste helft moet komen moet je altijd een stuk karton of wat oude kranten in je shirt, sloop e.d. stoppen. Zorg dat het mooi vlak ligt. Leg een patroon van bladeren die strak op de stof liggen.

Verdun de verf: ca. 1 deel verf en 1 deel water (dat moet je echt uitproberen en in de vingers krijgen). Gebruik voor elke kleur een apart bakje en borsteltje en een apart raampje met horrengaas.

Schud het borsteltje steeds goed uit voor je het over het gaas strijkt zodat de verf in fijne druppeltjes op de stof spat. Het kan mooi zijn om verschillende kleuren naast en over elkaar te gebruiken.

Als de verf droog is neem je voorzichtig de bladeren weg en kan de verf gefixeerd worden door te strijken volgens de gebruiksaanwijzing van de verf.

Over een kleine mot en een grote boom

door Celia Horst

Toen Henk Brinks en ik afgelopen juli op een mooie zomeravond met een groep wandelaars door Tweekelo wandelden, viel het op dat de Kastanjabomen al volledig in herfsttooi waren.

De bladeren waren al helemaal roestbruin verkleurd en er lag zelfs al heel wat blad op de grond. De vraag was dan ook niet raar: hoe kan dit nú al, in juli? Gelukkig bereiden we een wandeling altijd voor en hadden we dit verschijnsel dus al onderzocht. We konden dan ook aan de wandelaars vertellen dat dit niets te maken had met het uitblijven van regen of een ziekte onder de kastanjes in de omgeving. De oorzaak lag bij een motje niet groter dan 5 millimeter, dat luistert naar een naam die veel langer is dan het beestje zelf: de Paardenkastanjemineermot, of in duur Latijn: *Cameraria ohridella*.

De larve van deze kleine mot voedt zich uitsluitend met het bladmoes van de witte paardenkastanje. Vandaar ook dat de tamme kastanjes die we ook tegenkwamen nergens last van schenen te hebben.

Maar hoe zo'n kleine mot nu zoveel schade aan zo'n grote boom kan toebrengen...

Begin mei (wanneer de bomen net mooi fris groen blad hebben) zetten de motten hun eitjes op de bovenzijde van het blad af. Hier kan de zon ze lekker verwarmen en na enkele weken komen de kleine larven uit de eitjes gekropen. Die hele kleine larfjes werken zich door de bladopperhuid heen en vreten zich vervolgens lekker vol met het heerlijke bladmoes dat zich tussen de bladopperhuiden bevindt. Ze vreten allerlei kronkelige gangetjes door de bladeren heen die voor ons zichtbaar eerst lichter van kleur als het groen van het blad en ten slotte zelfs bruin verkleuren. Hebben ze genoeg gegeten, dan verpoppen de larven zich in het blad. En dan, na een week of twee, als het zonnetje lekker schijnt komen ze uit en zijn het volwassen motten en begint het hele verhaal opnieuw. In Nederland groeien er zo twee generaties per jaar op. De derde generatie overwintert als pop in het afgevallen blad.

Het ziet er raar uit, zo'n laan met bruin gebladerde bomen terwijl het nog lang geen herfst is. En het is ook nog een betrekkelijk nieuwe plaag voor ons land. Deze mot komt van oorsprong uit Azië en is pas in 1998 voor het eerst in Nederland waargenomen. Het beestje is lastig te bestrijden. Hij is heel erg klein, heeft bijna geen natuurlijke vijanden en kan een strenge winter met gemak overleven. Hij legt pas het loodje bij -23 °C!

Wat je zou kunnen doen is in het najaar al het blad heel goed opruimen en verbranden. Dan heb je in elk geval (een groot deel van) de overwinterende poppen geruimd. Maar of dat uiteindelijk voldoende zal zijn om weer het hele seizoen van zo'n mooie grote groene kastanjeboom te kunnen genieten... Het alternatief is het aanplanten van een tamme kastanje. Ziet er wel anders uit, maar daar heb je dan wel weer heerlijk vruchten van!

Oproep voor hulp bij de Website

door Jan Willem Visschers

Met veel plezier hebben Ruud Sluijter en ondergetekende de afgelopen jaren zich ingezet om de website van IVN-Enschede te onderhouden. Jammer genoeg gaat Ruud dit werk als webbeheerder neerleggen. Uiteraard zeer bedankt, Ruud, voor je inzet en de collegiale samenwerking!

Omdat het goed is deze taak met twee personen te doen vragen we u, als lezer van de Gidsengids, om na te denken of dit werk iets voor u is. Enige affiniteit met het computergebeuren is wel prettig natuurlijk. Verder zijn handleidingen en een helpdesk van IVN-Nederland voorhanden om vaardig te worden zo'n website te onderhouden.

En uiteraard zal ondergetekende bereid zijn z'n ervaring en kennis met u te delen! Afijn, ik zou zeggen, meld u aan! Graag bereid tot het geven van nadere informatie.

Jan Willem Visschers

tel. 053 4765535 / jwvisschers@gmail.com

Nacht van de Nacht

door Celia Horst

Zaterdag 28 oktober 2017 laten we het donker donker zijn en gaan we samen ontdekken hoe mooi de nacht is.

Ook IVN Enschede doet weer mee dit jaar. Samen met Landschap Overijssel gaan we met kinderen en volwassenen het bos in en zo in het donker het terrein rond Hof Espelo verkennen.

Ik kan uit ervaring zeggen dat het een geweldige belevenis is voor jong en oud. Ieder jaar wordt er weer iets nieuws bedacht. Dit jaar gaan we met de kinderen het donkere bos verkennen rond het thema "Sprookjesbos". Op de voor hun uitgezette route staan diverse posten waar wat te beleven, ontdekken of leren valt.

Voor de volwassenen is er een speciale stiltewandeling onder leiding van een gids.

Lijkt het je leuk om een post te bemannen of op andere wijze mee te helpen bij dit bijzondere evenement, laat het dan weten via hanneke_van_dorp@planet.nl.

Op 9 oktober om 19.30 uur gaan we met elkaar alles doornemen in het Koetshuis op Hof Espelo en worden de verschillende posten verdeeld onder de gidsen die mee willen doen.

De Nacht van de nacht is een landelijk initiatief om bewustwording te creëren waar het gaat over lichtvervuiling. Wil je meer weten over dit landelijke evenement, kijk dan eens op www.nachtvandenacht.nl, daar is meer informatie te vinden over waarom het zo belangrijk is dat we ons bewust zijn van de invloed van licht in de nacht.

Hieronder staan alvast wat tips die kunnen inspireren.

Tips voor bewuster lichtgebruik:

- Verlicht alleen wat verlicht moet worden. Te weinig licht is niet goed, teveel licht ook niet
- Zorg dat je voor- en achterlamp op je fiets het altijd doen! Vervang de batterijen regelmatig en zorg voor kleding die reflecteert.
- Doe de gordijnen lekker dicht en zorg dat het licht in je kamer blijft en niet naar buiten straalt
- Zorg dat je altijd de lampen uit doet als je een kamer verlaat.
- Laat buitenverlichting alleen branden als het nodig is en gebruik bewegingsmelders. Deze lampen moeten natuurlijk wel naar beneden schijnen en niet alle kanten op!
- Gebruik zoveel mogelijk energiezuinige lampen.
- misschien heb je zelf een goed idee?

Foto's en facebook

door Celia Horst
foto Henk Eitink

Zoals u wellicht weet, hebben we sinds enige tijd ook een facebookpagina. Ik probeer daar regelmatig iets op te zetten om aan een wat ander soortig publiek te kunnen laten zien waar wij ons zoal mee bezig houden. Soms zijn dat ook aankondigingen van evenementen waar wij aan mee doen of zelf organiseren. Te denken valt aan de Sloopjesdag of onze Heemtuinmiddagen.

Wat ook kan is foto's delen. Dat werkt heel goed! En is ook erg leuk. Nu ben ikzelf natuurlijk lang niet overal bij aanwezig en dat maakt het soms wat lastig om dingen te delen. Daarom bij deze de oproep om wetenswaardigheden, foto's, filmpjes of iets anders naar me toe te sturen per mail.

Dan kan ik vervolgens e.e.a. op facebook plaatsen.

Gepofte appels voor de kinderen op de Heemtuindag op 24 september jl.

Cryptofilippine

Weet u nog? In de vorige uitgave van de Gidsengids stond een Puzzel, gemaakt door Nico van Diepen. Tijdens ons dagje uit kwam de puzzel meerdere keren langs als gespreksonderwerp. Het bleek dat het nog geen eenvoudige opgave was om hem op te lossen. Gelukkig heeft Nico ook de oplossing aan de redactie gegeven. Kunnen we toch nog allemaal de vakjes op een juiste manier invulling geven...

Deze puzzel bevat woorden die op ons terrein liggen. Begrippen, activiteiten, waarmee we te maken hebben bij onze werkzaamheden voor IVN. Maar ze zijn wel een beetje cryptisch omschreven.

Bij juiste invulling ontstaat op de grijze kolom de oplossing van de puzzel. Gelijke cijfertjes in de vakjes duiden op gelijke letters, zoals dat bij filippines gangbaar is.

Oplossing:

						<u>1.</u>	v	l	i	e	g	v	e	l	d			
								<u>2.</u>	v	o	l	k	s	p	a	r	k	
				<u>3.</u>	k	l	u	u	n	p	l	a	a	t	s			
	<u>4.</u>	n	a	t	u	u	r	g	i	d	s							
	<u>5.</u>	e	x	c	u	r	s	i	e									
					<u>6.</u>	v	a	n	d	o	r	p						
					<u>7.</u>	h	o	r	s	t								
<u>8.</u>	n	a	t	u	u	r	o	u	d	e	r							
		<u>9.</u>	w	a	n	d	e	l	i	n	g							

De geboorte van de Gidsengids

door Celia Horst

Denkt u nog aan mijn oproepje van de vorige keer?
De Gidsengids viert dit jaar haar veertigste verjaardag.

Heeft u leuke verhalen, herinneringen, foto's of misschien zelfs wel Gidsengidsen uit de tijd dat de Gidsengids nog maar net bestond, wilt u ze dan naar mij opsturen? (celia@jfhorst.nl)

Met deze verhalen, foto's en herinneringen willen we een bijzondere en extra mooie wintergids maken.

Heeft u niet de mogelijkheid een en ander digitaal aan te leveren, dan hebben we natuurlijk ook de mogelijkheid om zelf dingen in te scannen en kunt u de originele exemplaren terug ontvangen. Want met zaken die zo lang bewaard zijn gebleven zullen we zuinig omspringen!

Ik zie uit naar uw reactie en ben nu al benieuwd naar de bijzondere uitgave van de Gidsengids die in december door uw brievenbus mag vallen...

Van de redactie

Fijn dat we weer zoveel mooie bijdragen hebben mogen ontvangen. Dat maakt de Gidsengids steeds veelzijdiger.

Ontvangt u voortaan de gids liever digitaal in plaats van op uw deurmat, geef dit dan door aan de redactie :

celia@jfhorst.nl

Deze uitgave in full colour vindt u binnenkort weer op :

www.ivn.nl/afdeling/enschede.

Like ons op
Facebook

IVN weetjes, nieuwtjes en foto's vindt u ook op onze Facebook pagina :

<https://www.facebook.com/IVNEnschede/>

Colofon

Instituut voor Natuureducatie en
Duurzaamheid, afdeling Enschede

De Gidsengids verschijnt 4 keer per jaar.

Website en Facebook :

www.ivn.nl/afdeling/enschede

www.facebook.com/IVNEnschede

Redactie en facebook

* Celia Horst-Geijtenbeek
Burgemeester Stroinkstraat 375
7547 RH Enschede
053-4343648
celia@jfhorst.nl
* Tineke Eitink-Doornhein

Lidmaatschap IVN

Aanmelden en opzeggen via secretariaat
Contributie IVN-leden € 18,50 per jaar
Contributie huisgenootleden € 5,00 per jaar
Minimale bijdrage donateurs is € 12,00.
IBAN: NL05 INGB 0000 8388 83
t.n.v. IVN Enschede
Opzeggen schriftelijk vóór 1 december

Werkgroepen IVN Enschede:

Werkgroep Schoolwandelingen
Werkgroep Grijs Groen en Gelukkig
Werkgroep Heemtuin
Werkgroep Vliegbasis Twenthe
Werkgroep IVN kraam
Werkgroep PR en Communicatie

Webbeheerder

* Jan Willem Visschers
053-4765535
jwvisschers@gmail.com

Bestuur :

Voorzitter

* Hanneke van Dorp
Wooldrikshoekweg 104
7535 DD Enschede
053-4780392
hanneke_van_dorp@planet.nl

Secretariaat

* 1^e secretaris
Mieke Vlierhaar
Bergweg 27
7524 CT Enschede
053-433 69 90
secretariaativnenschede@gmail.com
* 2^e secretaris
Nico van Diepen

Ledenadministratie

* Jan Willem Visschers

Penningmeester

dendirk@home.nl
* Dirk Nijenboer
Van Riebeekstraat 95
7535 ZJ Enschede
053 4311364

Algemeen bestuurslid

whbosman@hetnet.nl
* Pim Bosman
Voortsweg 48
7523 CH Enschede
053-4322965

Kopij graag inleveren voor 24 november a.s.
celia@jfhorst.nl